

Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur: 140 let

Milena Secká

The Náprstek Museum of Asian, African and American Cultures celebrates its 140th anniversary

In 1873, Anna Fingerhutová died in Prague. She was a well-known philanthropist who owned the brewery and distillery in the house U Halánků at Betlemské náměstí. In her testament, she left her youngest son, Vojta Náprstek, more than 150,000 gulden to provide for the founding of a museum of Czech industry. The idea of starting an industrial museum arose already in 1862 during the first world exhibition in London, where a group of Czech patriots discussed this idea with František Ladislav Rieger. However, Czech authorities did not permit the establishment of an independent industrial museum at this time. Thus, the beginnings of the museum first became possible later through the legacy to Vojta Náprstek from his mother. This museum later became the present-day Museum of Asian, African and American Cultures.

Keywords: Vojta Náprstek, Anna Fingerhutová, Czech Industrial Museum

V roce 2013 si Náprstkovo muzeum připomíná 140. výročí svého založení. Kolem jeho vzniku se traduje několik nepřesností, a je tedy na místě uvést je na správnou míru.

Pramenů, z nichž je možno čerpat informace, je několik. Jednak je to kniha Stanislava Kodyma,¹ která sice není odborným textem, ale vzhledem k tomu, že autor byl Náprstkovým knihovníkem, jím uváděná fakta odpovídají realitě. Náprstkovy osobní deníky jsou na informace velmi skoupé. Mohou přispět jen dílčími poznámkami. Vzhledem k radikálnímu zásahu Josefy Křížkové-Náprstkové do zápisků Vojty Náprstka po jeho smrti se tyto dochovaly jen torzovitě.² Autentickým pramenem je rukopis Josefy Křížkové-Náprstkové patrně z devadesátých let 19. století, věnovaný založení Českého průmyslového muzea,³ který líčí události, jichž byla přímým účastníkem. Částečně se dají využít také její deníky a vzpomínková vyprávění z let

1890–1894.⁴ Důležitým zdrojem jsou rovněž informace z dobových periodik, které Vojta Náprstek dával vystřihovat a tematicky vlepovat do tak zvaných Scrap-books, neboli Výstřížkových knih. K historii Náprstkovy muzea je tak k dispozici celkem devět obsáhlých svazků.⁵ V neposlední řadě je také nutné zmínit studii Jiřího Majera,⁶ která na základě dostupných materiálů popisuje přípravu na vznik Náprstkovy muzea až do roku 1873.

Vojta Náprstek se se sbírkami, respektive knihami Vlastenského muzea v Čechách⁷ seznámil již za svých studií. O tom svědčí několik zápisů v jeho deníku z roku 1845.⁸ Nejen že sám v muzejní bibliotéce studoval, ale také do ní vodil dívky, které jako domácí učitel vyučoval. 26.6. *Odpoledne se Swobodowými do Museum, kde sme se od 3–7 zdrželi; Mínu to nejméně interesovalo. Sám sem je vodil a taky vše jim důkladně okázal. Z přírodovědy věděl jsem málo co povídat. Zůstanu-li w prázdninách*

1 KODYM, Stanislav. *Dům U Halánků, Vzpomínky na Vojtu Náprstka*. Praha: Československý spisovatel, 1955.

2 *Deníky Vojty Náprstka 1862–1869*.

3 NÁPRSTKOVÁ, Josefa. *Vznik Českého průmyslového muzea*. Rukopis, 6 s. Archiv Vojty Náprstka 54.

4 NÁPRSTKOVÁ, Josefa. *Zápisky 1890–1894*. Rukopis, 107 s. Archiv Vojty Náprstka 67.13.

5 *Výstřížkové knihy č. 114–117 Vojta Náprstek I.–IV., s. 132–136 Náprstkovo České průmyslové muzeum I.–V.*

6 MAJER, Jiří. *Počátky muzea Vojty Náprstka. Sborník Národního muzea v Praze, sv. X-A Historický č. 3. Praha 1856, s. 107–159*.

7 *Dnešní Národní muzeum, se v letech 1818–1848 nazývalo Vlastenské muzeum v Čechách, v letech 1848–1854 České muzeum a v letech 1854–1918 Muzeum království Českého*.

8 *Deník Vojty Náprstka z roku 1845: 18. 6., 22. 6., 25. 6., 26. 6., 2. 7., 3. 10., Rkp, s. 62, 64, 65, 68. Archiv Vojty Náprstka 24.2.*

PhDr. Milena Secká, CSc.
Národní muzeum, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur.
milena_secka@nm.cz

zde budiž to mé hlavní zaměstnání proštudovat tuto před důležitou vědu.

V roce 1846 odjel Vojta Náprstek studovat práva do Vídně, kde se zapojil jak do studentského, tak i krajanského společenského života. Několikrát přispěl svými články do České včely. I když slíbil Janu Erazimu Vocelovi do časopisu Vlastenského muzea v Čechách článek o Arménii, vyšel tento nakonec také v České včele.⁹

Rok 1848 prožil Vojta Náprstek v centrech studentských bouří jak ve Vídni, tak i v Praze. Po prohrané revoluci zvolil emigraci do Spojených obcí amerických (1848–1857). První léta byla pro něho velmi těžká. Neznal jazyk a byl bez finančních prostředků. Teprve po usazení se v Milwaukee a etablování se v místní německé komunitě se mohl, s finanční podporou z domova, věnovat i svým zájmům. Byly to bohatý spolkový život, obchod s knihami, vydávání satirického časopisu, přátelství s krajany a nakonec také funkce veřejného notáře pro stát Wisconsin.¹⁰

Důležité je, že Vojta Náprstek v Americe nezapomněl na České muzeum. Uvědomoval si jeho důležitou roli v procesu poznání i reprezentace národa v rámci evropského kontextu. Proto, když se naskytla příležitost, začal pro něj shromažďovat nejrůznější exponáty. Je možné, že dalším podnětem byly dary a koupě indiánských předmětů, které Vojta Náprstek získal v prvním pololetí roku 1856. Tehdy se jako dobrovolník účastnil jednání vládní mise a Německé společnosti pro podporu vystěhovalců s dakotskými indiány. Na minnesotském území v sídle Pajutazze Mission, došlo k setkání, na které se Vojta Náprstek lingvistiky připravil koupí dakotské gramatiky a slovníku.¹¹ Náčelníky oslovil jejich

rodnou řečí, což mělo za následek mimo vykouření dýmky míru i získání několika darů v podobě indiánských artefaktů. Podle zápisků víme, že Náprstka nezajímaly jen indiánské předměty. Zajímal se, i o postavení jejich tvůrců ve společnosti a s tím související sociální problémy. Výsledkem výpravy byly nejenom cenné exponáty, které Náprstek hodlal věnovat Českému muzeu, ale také informace o životě, které plánoval dále šířit.

Z Náprstkovy korespondence je zřejmé, že se zabýval myšlenkou získávat pro České muzeum zajímavé exponáty, a to ve větším měřítku. V dochovaném konceptu dopisu neznámému adresátovi se Náprstek zmiňuje i o plánovaném vyměňování přírodnin a tiskovin mezi americkými vědeckými institucemi a Českým muzeem.¹² Jedním z Náprstkových plánů bylo sestavit ze sběrů Museum amerických přírodnin a výrobků uměleckých a průmyslových. Z deníkových zápisků Vojty Náprstka víme, že v roce 1857 v Charlestonu (v USA) uviděl v knihovně časopis *Musejník*¹³ a své pohnutí komentoval slovy: *Spatřil jsem Musejníka, 1852–5. A Palackého Dějepis Č. I. 1–2! Tuť mně bylo jako mezi starými známými; prohlédl dlouhý rejstřík jmen – údů Matice české.*

Dne 28. června 1855 svolal Vojta Náprstek v Milwaukee několik krajanů ke schůzce a výsledkem byla proklamace: *Uznáváme za povinnost nás Čechů v Americe roztroušených pro vzdělání národu našeho a pro rozmnožení užitečných vědomostí ve vlasti naší české všemožně oučinkovati. Uznáváme české národní museum v Praze za nejdůležitější ústav k tomuto cíli, a protože uzavíráme, vyzvati Čechoslovany ve Wisconsinu bydlící peníze sbírat, a které se koupiti mají důležité vědecké knihy a výtečné mapy v Americe vydané, pak pří-*

9 *Armenština. Česká včela, roč. 1847, č. 15, s. 59.*

10 *SECKÁ, Milena. Vojta Náprstek. Vlastenec, sběratel, mecenáš. Praha: Vyšehrad, Národní muzeum, 2011.*

11 *RIGGS Rev. S. R.. Grammar and Dictionary of the Dakota Language. New York 1852.*

12 *ŠOLLE, Zdeněk. Vojta Náprstek a jeho doba. Praha: Felis 1994, s. 118–119.*

13 *ZEYER, Julius. Kostra deníku Vojty Náprstka. Rkp., s. 156. Archiv Vojty Náprstka 24.*

*rodniny a jiné vzácněny americké, což se vše jakožto dar do Prahy národnímu muzeu odešle.*¹⁴

Na písemnou výzvu reagovali nejen čeští vystěhovalci, ale i Němci a Američané. V listopadu 1856 uspořádal Vojta Náprstek v Milwaukee z darů Muzeu království Českému výstavku přírodovědných, etnografických a dalších předmětů. Se sběrem darů pak pokračoval i v následujícím roce 1857. Ohlas této velkolepé akce se objevil v letech 1856–57 v novinách v městech Milwaukee, St. Louis, New Orleans, Montgomery, Charleston a jinde. Píše se zde, že se podařilo shromáždit 356 amerických knih, letáků a map, 800 amerických tiskovin, 130 indiánských „kuriozit“, 212 kusů minerálů a fosilií ze států Wisconsin, Michigan a Minnesota, 223 kusů hmyzu, 92 ptáků, 21 savců a 103 plazů a ryb. Na závěr zprávy byl otištěn i podrobný soupis dárců (*180 Američanů, 45 Američanek a 54 měst*).¹⁵

První zásilku získaných exponátů poslal Vojta Náprstek do Prahy na adresu svého bratra Ferdinanda Fingerhuta v roce 1856. Toho také požádal, aby byl dar věnován Muzeu království Českého. Netušil, že zásilka vzbudí nebývalý ohlas nejen v muzeu, ale také u policie a místodržitelstva. Opatrný bratr Ferdinand Vojtu v dopisech nabádal, aby zanechal veškerých aktivit, které by mohly ohrozit jeho návrat. Náprstkovy kontakty byly stále policejně sledovány a jeho dar působil rozpaky. Zasláné exponáty byly pro muzejní sbírky velice žádoucí, ale s dárcem nebylo vhodné se kontaktovat. Nakonec vyšla v novinách anonymní zpráva o tom, že Muzeum království Českého obdrželo z Ameriky knihy, přírodniny a národopisný materiál prostřednictvím Vojtěcha Fingerhuta.

Kolekci dalších dvou tisíc amerických periodik pak přivezl Náprstek osobně do Prahy v roce 1858.

Po návratu do Prahy se Vojta Náprstek začal věnovat budování knihovny. Vytvářel kolem sebe společnost předních českých vlastenců, politiků, vědců a literátů. Zároveň pomáhal své matce Anně Fingerhuové s vedením účetních knih pivovarnické a vinopalnické živnosti. Vzhledem k policejnímu sledování se Vojta Náprstek nesměl bez povolení vzdalovat z Prahy. Proto také veškeré jeho aktivity probíhaly v matčině domě U Halánků na Betlémském plácku. Matka zprvu s návštěvami nesouhlasila. Teprve později (v roce 1861) dala probourat dvě poslední místnosti levého traktu domu, ve kterých byl zřízen Náprstkův salon, knihovna s policemi knih, grafikami a stereoskopickými kukátkami.

Na pravidelných dýcháncích zprvu Vojta Náprstek vyprávěl o svých zážitcích, aby se z nich záhy stala platforma pro reference o nových objevech, knihách i společenských událostech. K pravidelným návštěvníkům patřili František Palacký, František Ladislav Rieger, Václav Hanka, Karel Jaromír Erben, Jan Evangelista Purkyně, František Brauner, Dušan Lambl a další, s kterými se Vojta Náprstek znal již z dob před emigrací. K nim se přidávali další přátelé a známí. Někteří přicházeli jen na dýchánky, jiní kdykoliv měli čas. Stále víc bylo i těch, kteří hledali informace v Náprstkově rychle se rozrůstající knihovně. Rokovalo se o knihách i dopisech, které tehdy byly hlavními zdroji informací, stejně tak o cestách po Čechách i do zahraničí, které byly podnětem k přednáškám a bohatým diskusím. Náprstek, který poznal v Americe prů-

14 ŠOLLE, Zdeněk. *Americký pobyt Vojty Náprstka. Sborník Národního muzea v Praze, řada C, sv. XXVIII (1983), č. 3, s. 97–171.*

15 *The Daily Picayune. Výstřížková kniha č. 116, s. 197.*

myslový pokrok, možnosti demokratické společnosti i přístup ke vzdělání pro chlapce a dívky, hledal možnosti jak podpořit českou vzdělanost a potažmo i řemeslnou výrobu. Prvním krokem byla jeho knihovna, která kromě beletrie shromažďovala především odbornou literaturu, encyklopedie, slovníky a příručky, jež byly přístupné každému návštěvníkovi. Již před rokem 1848 byl Vojta Náprstek členem Průmyslové jednoty (své členství pak obnovil v roce 1862). Technický a průmyslový pokrok jej zajímal jak v Americe, tak i po návratu do Rakouska.

Podle Zeyerova výtahu z Náprstkových deníků,¹⁶ dne 10. ledna 1861 referoval Dr. Antonín Frič v Průmyslové jednotě o Kensingtonském muzeu, které navštívil při své anglické studijní cestě v roce 1860. Byl nadšen nejen muzejními exponáty, ale především vzdělávacími aktivitami muzea. Kensingtonské muzeum v té době produkovalo vzorové výrobky a současně připravovalo školní příručky. Při muzeu byla zřízena rovněž průmyslová škola. To vše vedlo Dr. Antonína Friče k myšlence povzbudit české vynálezce a drobné řemeslníky vybudováním podobného ústavu v Praze. Ze své cesty, na kterou přispěl mezi jinými i Náprstek, přivezl nejen přírodniny, ale také didaktické pomůcky. Ty pak po svém návratu při jednom z dýchánek v Náprstkově knihovně, dne 27. října 1861, vystavil. Malou výstavku doplnili svými exponáty i Vojta Náprstek (patrně knihami) a Václav Frič (přírodninami). V deníku Vojty Náprstka je stručný záznam: *Dychánek ranní s výstavou učebních prostředků, collected by me, V. a A. Frič and Felkl, from 10–1. O'clock.*¹⁷ Zúčastnilo se 50 osob, včetně Františka Palackého, Františka Ladislava Riegra s chotí, Jana Evangelisty Purkyněho, Františka Brau-

nera, Karla Jaromíra Erbena, Julia Grégra, Jana Nerudy, Josefa Václava Podlipského, Vítězslava Háalka a mnohých dalších. Byl tak položen základ budoucích podporovatelů myšlenky zřídit v Praze průmyslové muzeum.

V roce 1861 se česká vlastenecká společnost rovněž připravovala na návštěvu světové výstavy, která se měla konat v roce 1862 v Londýně. Byla dohodnuta poměrně početná delegace. Jejím členem měl být i Vojta Náprstek, který ovšem získal povolení k cestě až po přimluvách předních českých vlastenců.¹⁸

Priority členů delegace odcházející do Londýna se různily. Někteří se nechali cestou inspirovat k vytvoření nového programu pro Průmyslovou jednotu. Další se zajímali o nejnovější didaktické pomůcky a jejich využití v českých školách. Jiní se chtěli seznámit s moderní prezentací v muzejnictví, v souvislosti s připravovanými stálými expozicemi v nové budově na Koňském trhu.¹⁹ Náprstek si měl všimnout stavu světové průmyslové výroby a jejího využití v českém prostředí. Navíc, jako reprezentant muzea i Průmyslové jednoty, chtěl navázat osobní kontakty s různými institucemi za účelem domluvení výměny publikací a tisků.

Příprava světové výstavy v Londýně byla veřejností sledována v dobovém tisku. Především o ní informovaly články českého novináře Karla Jonáše, který byl v Londýně v exilu. Geolog a pedagog Jan Krejčí, který slíbil své zážitky publikovat, dostal od pražského magistrátu na cestu na výstavu do Londýna finanční příspěvek.²⁰

Podle deníkových zápisků²¹ přijel Vojta Náprstek do Londýna dne 16. června 1862 v 5 hodin ráno. Ubytoval se a v 7.30 se

16 ZEYER, Julius. *Kostrá deníku Vojty Náprstka. Rkp.*, s. 157. *Archiv Vojty Náprstka* 24.

17 ZEYER, Julius. *Kostrá deníku Vojty Náprstka. Rkp.*, s. 162–163. *Archiv Vojty Náprstka* 24.

18 Byli to Jan Erazim Wocel, František Palacký, Jan Evangelista Purkyně, Karel Jaromír Erben, Josef Wenzig, Antonín Jaroslav Vrtátka, František Ladislav Rieger a František Václav Pštross.

19 MAJER, Jiří. *Počátky musea Vojty Náprstka. Sborník Národního musea v Praze, sv. X-A Historický č. 3. Praha 1856*, s. 120–121.

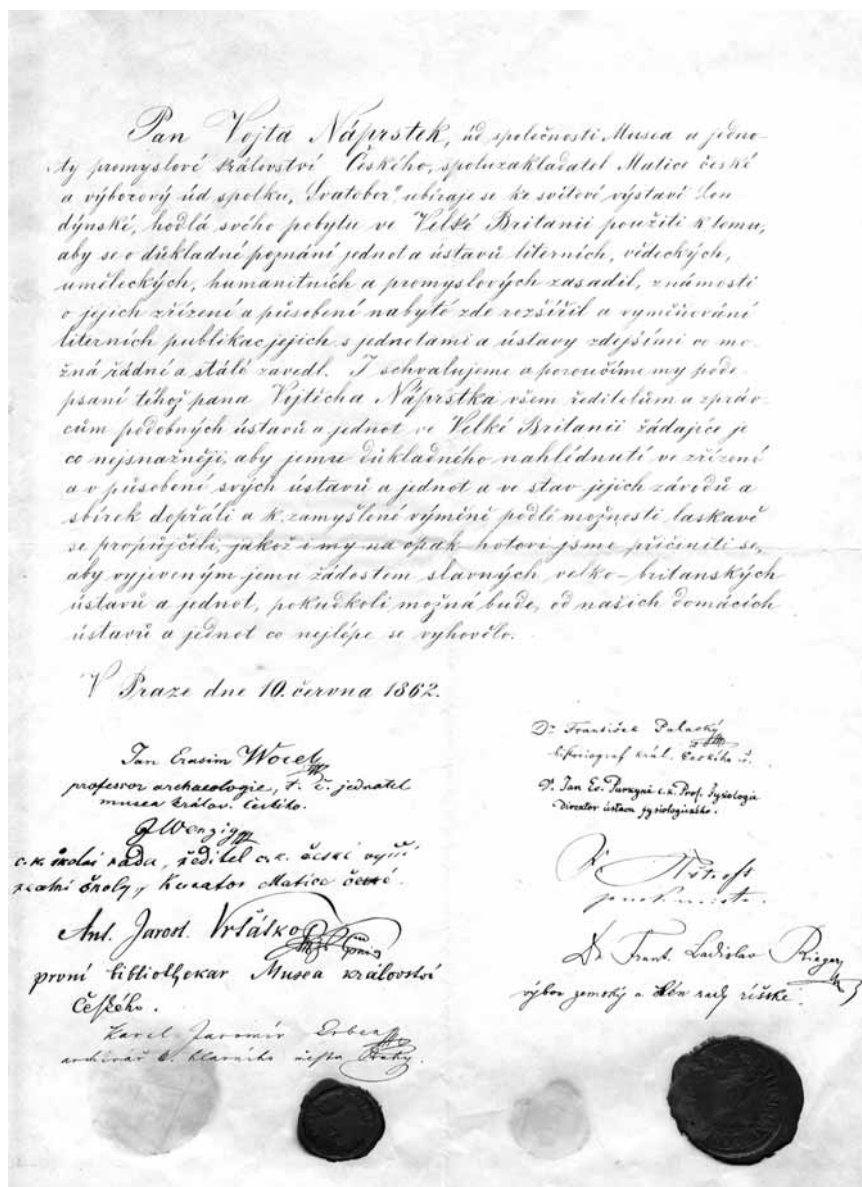
20 KREJČÍ, Jan. *Cesta po Německu, Švýcarsku, Francii, Anglii a Belgii roku 1862. Praha: Tiskem a nákladem dra Edv. Grégra, 1865.*

21 *Deník Vojty Náprstka. 1862, s. 2. Archiv Vojty Náprstka* 67.

sešel s bratry Fričovými, později s dalšími Čechy. V 10.30 si již prohlížel výstaviště. Večer pak v Covent Garden oslavoval s Antonínem Fričem a Josefem Václavem Fričem, který přijel do Londýna ze svého exilu v Paříži. Domů se dostal až o půlnoci. Takto hektické byly téměř všechny jeho dny více jak dvouměsíčního pobytu.

Kromě světové výstavy, kterou Vojta Náprstek spatřil několikrát, stihl během pobytu v Londýně navštívit několik muzeí, výstav, a účastnit se dalších kulturních i společenských akcí. V Londýně se setkal i s předními ruskými revolucionáři Michaiilem Alexandrovičem Bakuninem, Alexandrem Ivanovičem Gercenem a Nikolajem Platonovičem Ogarevem.

Pro myšlenku průmyslového muzea je podstatnější schůzka všech českých vlastenců dne 31. července 1862. Po dobu výstavy se především v Národních listech objevovaly články o výstavě.²² Čtenáře proto neudivila následující zpráva: *Letošní výstava londýnská stane se bohdá pro nás Čechy památnou a důležitou zvláště tím totiž, že posloužila k tomu, aby základ položen byl ústavu pro praktické vzdělání lidu českého nad míru důležitému. Odpoledne 31. července sešli se mnozí z Čechoslovanů právě v Londýně meškajících na pozvání pana V. Náprstka z Prahy ku společnému obědu či lépe jak u nás se říká k dýchánku, při němž zaujímal místo předsedy Dr. F. L. Rieger. Podrobnou zprávu uzavíralo prohlášení: My nížeopisované synové národa českého sešedše se za příčinou výstavy světové v kruhu přátelském v Londýně umínili jsme si položit památku schůzky své skutkem trolým. K tomu cíli chceme učiniti sbírku prostředků učebních, kteréž by mohly sloužiti za podklad přednášek populárních, směřujících k povznesení národního blahobytu. Přejeme si aby takové*

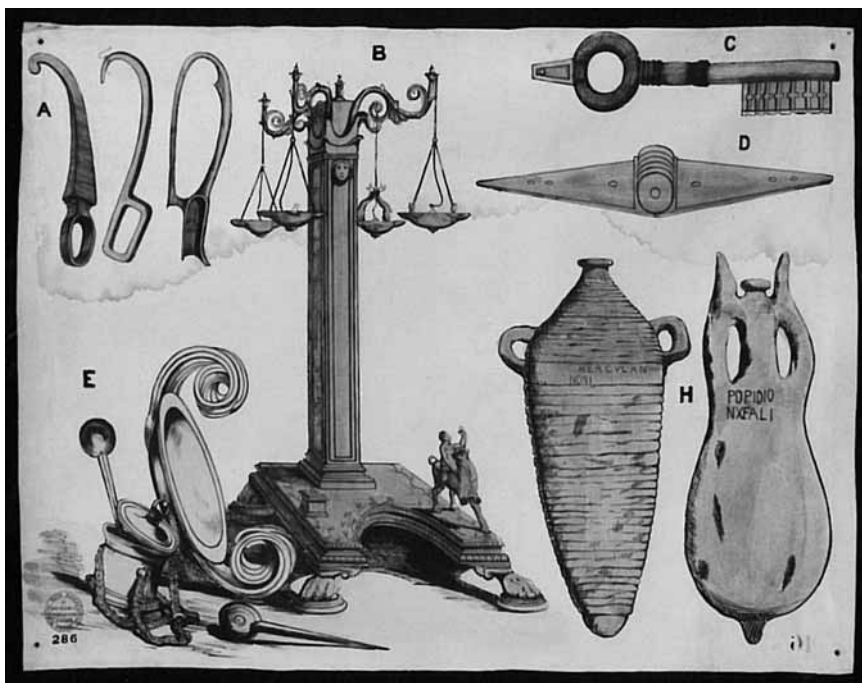
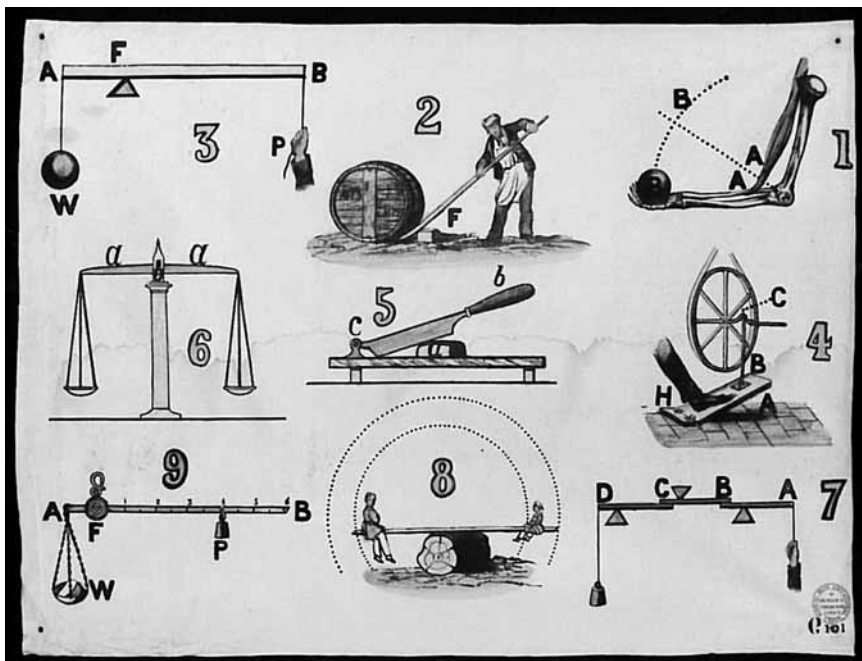
přednášky byly zřízeny při našem národním museum, a aby k tomu cíli při něm byla zřízena sekce pěstující praktické, t. j. k obecnému vzdělání a k blahobytu lidu našeho směřující přednášky.²³

Členové tohoto dýchánku ihned uspořádali mezi sebou peněžní sbírku na nákup exponátů pro chystané museum, která vynesla 65 liber. Největší částky věnovali průmyslníci V. Daněk a Macháček. Nákupem byl pověřen Vojta Náprstek, který zakoupil řadu didaktických pomůcek. Nejrozsáhlejší byl soubor „diagramů“ (tak byly všeobecně nazývány), které sloužily jako ilustrace k odborným přednáškám. Jednalo se o téměř čtyři sta obrazů tištěných a ručně kolorovaných na plátně, které produkovala společnost Working Men's Educational Union pro před-

Obr. 1: Potvrzení Vojty Náprstka o členství ve společnostech Musea, Průmyslové jednoty, Matice české a Svatoboru a o jeho záměru jednat s odbornými a sociálními institucemi v Londýně ze dne 10. 6. 1862.

²² Národní listy. 24. 1., 30. 1., 1. 2., 9. 2., 11. 2., 2. 4., 17. 4., 7. 5., 12. 5., 14. 5., 15. 5., 22. 5., 23. 5., 30. 5., 31. 5., 5. 6., 8. 6., 24. 6., 2. 7., 6. 7., 9. 7., 15. 7., 2. 8., 5. 8., 6. 8., 15. 8., 16. 10., 17. 10., 19. 10., 21. 10., 23. 10., 28. 10., 6. 11., 7. 11.

²³ Národní listy. 6. 8. 1862.

Obr. 2.1, 2.2: Didaktické tabule zakoupené Vojtou Náprstkem v Londýně.

24 Deník Vojty Náprstka 1862. Návštěvy škol a internátů 24. 6., 8. 7., 9. 7., 10. 7., 16. 7., s. 8–12, s. 37–42, s. 44–47, s. 55–56. C. d.

25 Památník třicetileté činnosti bývalého Amerického klubu dam v Praze (1865–1895), jež založil Vojta Náprstek (*17/4 1826, †2/9 1894) : k památce jeho 70. narozenin. Praha: Americký klub českých dam v Praze, 1896.

26 MAJER, Jiří. Počátky musea Vojty Náprstka. Sborník Národního musea v Praze, sv. X-A Historický č. 3. Praha 1856, s. 120–121.

nášky pro vzdělávání dospělých. Tyto diagramy byly členěny tematicky do cyklů. Vojta Náprstek zakoupil cykly věnující se historii, anatomii, fyzikálním jevům, astronomii, vývoji dopravy, starověkým civilizacím, přírodě, Orientu, historii Bible a posvátných míst, Austrálii, Číně a Indii. Početnější byly jeho nákupy z oblasti techniky, především pak takzvané strojky pro domácnost, jako byly různé druhy žehliček, loupačů, šlehačů, kuchyňská kamna, pračka, ždímáčka, lednička, Papinův hrnec, skládací sušák a další novinky, které se dodnes v domácnosti používají.

Objektem Náprstkova zájmu byly také sociální ústavy a školy, kam se díky svým známým mohl podívat a účastnit se i slavností, které se v nich konaly. Pozornost věnoval nejen výuce, ale také čistotě, hygieně, bydlení, stravě a ošacení.²⁴ Je zřejmé, že pozdější Náprstkovy aktivity pro školní děti, které pod jeho patronací pořádal Americký klub dam, měly svůj vzor právě v těchto londýnských zkušenostech.²⁵ Různé druhy vzdělávání pro děti i dospělé, to vše Náprstek zaznamenával a později používal jako příklady ve svých přednáškách.

Náprstkovi přátelé opouštěli Londýn postupně. Vojta Náprstek se zdržel nejdéle. Z Londýna odjížděl 31. srpna 1862. Vrátil se nejen se spoustou tištěných materiálů a dalších nakoupených předmětů, ale především s odhodláním okamžitě začít připravovat založení průmyslového muzea. Zakoupené technické předměty odeslal z Londýna do Prahy na adresu Muzea království Českého. V Praze, i když zakoupené technické předměty nebyly jeho, zůstaly všechny po vyřízení celních formalit v domě U Halánků na Betlémském plácku. Vojta Náprstek měl totiž jako jediný dostatečně velký úložný prostor ve skladech vinopalny své matky. Presidium muzea mělo sbírky oficiálně převzít na prosincovém zasedání. K převzetí však nikdy nedošlo. Mezitím Vojta Náprstek požádal presidium, aby mohl sbírky uložit u sebe a vystavit je zdarma pro veřejnost. Presidium toto povolilo, ale vzhledem k tíživé finanční situaci odmítlo rozšířit svůj sbírkový program o technické novinky, protože veškeré prostředky šly na budování a zařízení nové muzejní budovy na Koňském trhu. Dr. Antonín Frič se pokoušel ještě jednat s městskou radou o zřízení muzea pod jeho patronací, ale také neuspěl.²⁶

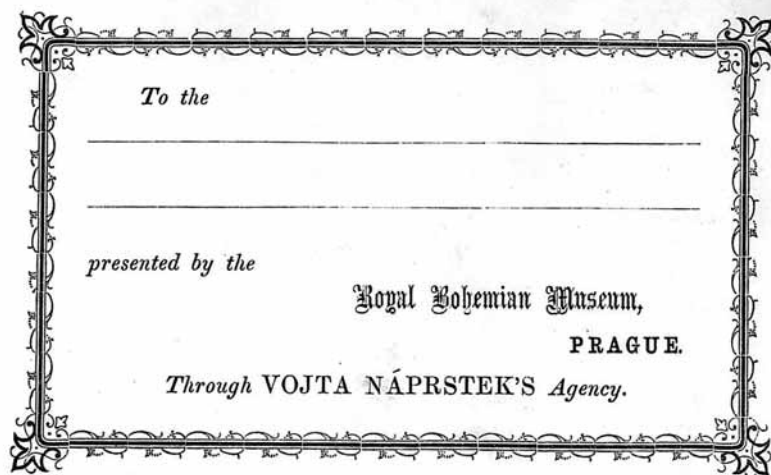
V té samé době se začalo diskutovat o koncepci programu plánovaného muzea a založení spolku pro zbudování průmyslového muzea, ale vše nešlo tak, jak si čeští vlastenci představovali. Dne 29. září 1862 se u Náprstka konal dýchánek za účasti Jana Krejčího, Františka Šimáčka, Františka Špatného a Dr. Antonína Friče stran výstav a založení Průmyslového muzea.²⁷ Z této schůzky se dochoval zápis pořízený nakladatelem Františkem Šimáčkem. Z něj vyplývá, že Jan Krejčí a Antonín Frič byli pověřeni vypracováním návrhu stanov, které měly být hotové nejpozději do konce listopadu roku 1862. Profesor Jan Krejčí na schůzce navrhoval, aby bylo muzeum koncipováno včetně průmyslové školy, což bylo odmrštěno s tím, že se počká na veřejné mínění, jak zareaguje na výstavu londýnských předmětů. V této souvislosti byli vyzváni Antonín Frič a František Šimáček, aby začali jednat ohledně pronájmu vhodných prostor na Střeleckém ostrově pro chystanou výstavu. Muzeum, které bylo v rukopisech stále nazýváno K. (Kensingtonské) mělo sbírat předměty, kteréž nejlépe sloužit mohou zároveň k praktickému poučení průmyslníka, jako jsou vzorky, obrazce, knihy apod. a dále šlo o to, aby průmyslníci těchto věcí užili a poznali, což se děje ukazováním, propůjčováním, přednáškami o nich a vydáváním knih o věcech průmyslových.²⁸

Stejná skupina mužů se sešla ještě jednou, dne 4. října 1862. K dýchánku dne 6. října 1862 již byla pozvána řada významných osobností; jak těch, kteří v Londýně byli, tak i těch, kteří myšlenku muzea podporovali. Výsledek schůzky si Vojta Náprstek poznamenal: *Porada stran založení průmyslov. musea dle vzoru Kensingtonského. Komitét k vypracování stanov: Krejčí, A. Frič, Sladkovský, Mezník, já. Nejvíce brali podílu: A. Frič, Krejčí, Rie-*

*ger, Vávra, Sladkovský, J. Grégr, Šimáček, Zelený, pak Tonner, Špatný.*²⁹ Ve výstřížkové knize věnované historii Českého průmyslového muzea se dochovaly rukopisné poznámky dokládající práci Vojty Náprstka na jeho stanovách. Za základ mu posloužily stanovy spolku Svatobor, jehož byl také aktivním členem. Ty pro potřebu muzea patřičně upravil.³⁰

Dne 29. října 1862 se vydal Náprstek na obchodní cestu do Brém. V Brémách navštívil také muzeum a jednal o zápůjčkách. Zájem byl především o přírodniny. Daleko úspěšnější byl Náprstkův pobyt na zpáteční cestě v Berlíně. Navštívil muzeum a navíc, pro plánované *průmyslové museum*, nakoupil i několik *mašin pro domácnost* a pro svou knihovnu řadu stereoskopických snímků.³¹

Po návratu v polovině listopadu 1862 začal Vojta Náprstek s Dr. Antonínem Fričem připravovat na Střeleckém ostrově výstavu. Ta byla dne 1. listopadu 1862 otevřena. Náprstek zajistil na tu dobu neobvyklou reklamu. Dal vytisknout plakáty a letáky a během výstavy nechal v Národních listech několikrát zveřejnit pozvánku. V jednom sále výstavy byly na stolech rozloženy didaktické pomůcky, knihy, modely a drobné přístroje. Na zdech byly rozvěšeny mapy a diagramy. Prostor byl maximálně využit. Přicházející návštěvníci tak měli možnost poprvé se seznamovat s věcmi, s kterými se ještě nikdy neseťkali. Zájem veřejnosti byl veliký. Za tři měsíce konání výstavy ji shlédlo na devět tisíc

Obr. 3: Vizitka Vojty Náprstka, agenta Muzea království Českého pro jednání v Londýně.

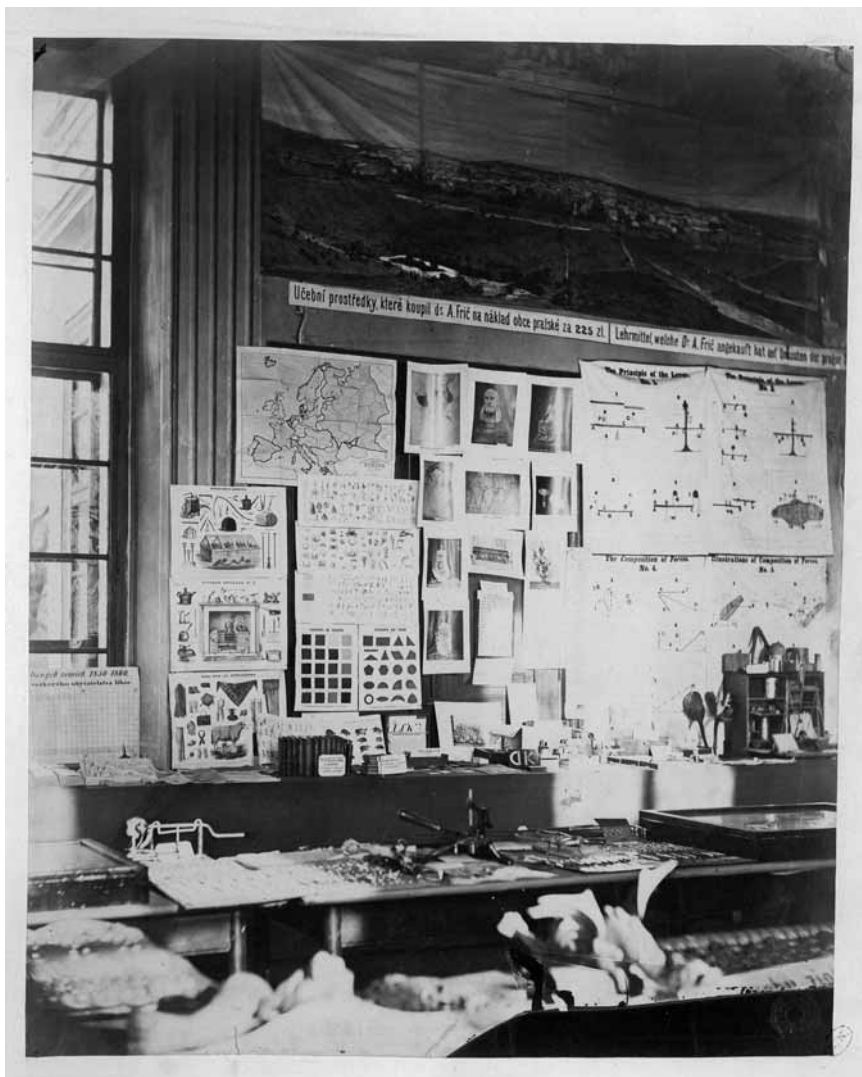
27 ZEYER, Julius. Kostra deníku Vojty Náprstka. Rkp., s. 167. Archiv Vojty Náprstka 24.

28 ŠIMÁČEK František, Protokol z dýchánku 29. 7. 1862. Výstřížková kniha č. 136, s. 232, 241.

29 ZEYER, Julius. Kostra deníku Vojty Náprstka. Rkp., s. 167. Archiv Vojty Náprstka 24.

30 Výstřížková kniha č. 136, s. 233–239.

31 Deník Vojty Náprstka z roku 1862–1863. Archiv Vojty Náprstka 67.44.

Obr. 4: První průmyslová výstava na Střeleckém ostrově.

návštěvníků. Nebývalý ohlas měly i přednášky, kterými jak Náprstek, tak i Frič výstavu doprovodili. Přednášky byly nakonec pro velký zájem přeloženy do velkého sálu na Žofíně. Náprstek vystoupil během výstavy s cyklem přednášek,³² které se týkaly nejen vybudování muzea, ale především možností vzdělávání (a to i pro ženy), zakládání sociálních a charitativních institucí a spolků a také řešení sociálních a vzdělávacích problémů v Anglii a USA. Texty přednášek byly přetiskovány v Národních listech.

Do redakce Národních listů mohli čtenáři také posílat finanční příspěvky na vybudování průmyslového muzea (od října 1862 se již mluvilo o muzeu průmyslovém a nikoliv Kensingtonském). Určitý zlom vyvolala v Národních listech otištěná výzva *Českám*,³³ kterou podepsala Jenny kněžna Taxisová, Karolina Světlá a další české vlastenky. Vybízely

paní a dívky, které půjdou počátkem února 1863 na národní besedu, aby se dostavily v oděvu slušném, ale co možná jednoduchém. Peníze, které jste hodlaly vydati na krajky, stužky a jiný zbytečný šperk, věnujte ... průmyslovému muzeu. Od té doby se v redakci objevovaly finanční příspěvky a noviny o nich více méně pravidelně referovaly. Podrobně se rovněž zmiňovaly o schůzce *průmyslníků a přátel průmyslu vůbec, v níž se přijmou stanovy průmyslového muzea a zvolí se komité, jehož úkolem bude, podati tyto stanovy k nejvyššímu potvrzení a vykonati všeliké předchozí práce.*

Více jak dvouhodinové setkání se konalo 22. února 1863 v Měšťanské besedě za účasti více jak sto čtyřiceti osob. Jednání pak pokračovalo dne 1. března 1863, kdy byly prodiskutovány stanovy budoucího spolku průmyslového muzea a byl zvolen jeho prozatímní výbor. Jednotliví účastníci se mohli stát členy zakládajícími (s příspěvkem 100 zlatých ročně) nebo jen činnými (příspěvek 10 zlatých ročně), či přispívajícími (2 zlaté ročně). Po tomto jednání, za předsednictví Františka Ladislava Riegra, byly stanovy předloženy policejnímu ředitelství ke schválení. To je předalo českému místodržitelství. České místodržitelství, po prostudování a s oznámením zákazu pořádat sbírky na nákup exponátů a veřejné přednášky, je postoupilo dál na ministerstvo do Vídně. Zde zůstala žádost rok a půl bez odpovědi.³⁴ Mezi tím Vojta Náprstek přijímal od svých přátel věcné dary jak pro knihovnu, tak i budoucí muzeum. V létě 1863 odjel Náprstek z pověření Průmyslové jednoty do Hamburku, aby nakoupil zemědělské stroje i strojky pro domácnost, které by byly vhodné k napodobování českými výrobci. Úspěch průmyslové výstavy a zvláště nové akvizice vedly

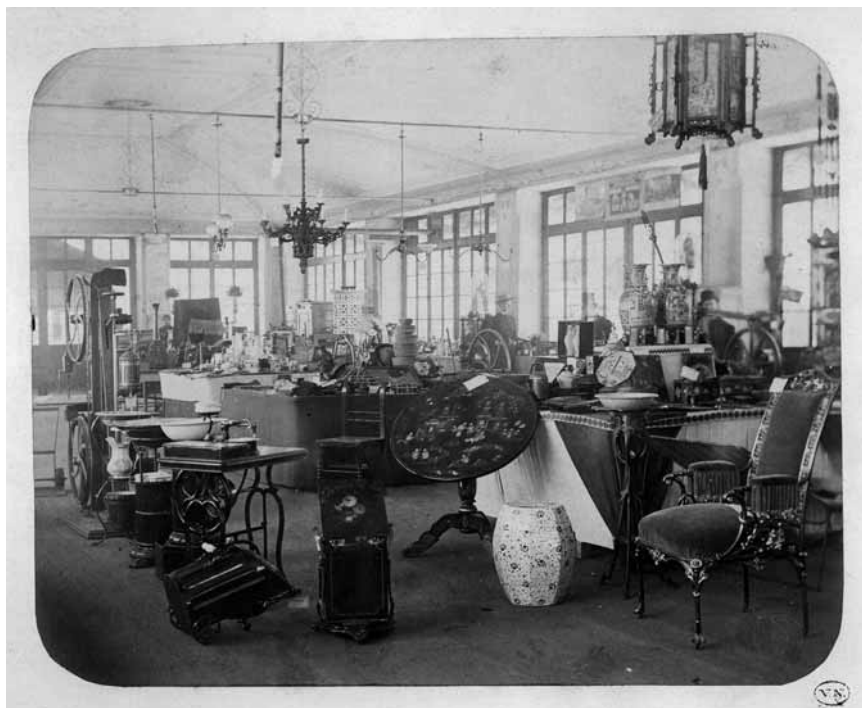
32 Přednášky se konaly: 22. 12. 1862, 4. 1., 11. 1., 21. 1. 1863.

33 *Českám! Národní listy*, 27. 1. 1863.

34 *Národní listy* 2. 3. 1863. MAJER, Jiří. *Počátky muzea Vojty Náprstka. Sborník Národního muzea v Praze, sv. X-A Historický č. 3. Praha 1856, s. 124–125.*

Náprstka k přípravě druhé průmyslové výstavy, opět na Střeleckém ostrově. Vzhledem k počtu exponátů byla připravována s velkým předstihem a po zkušenostech z roku 1862 i pečlivěji. Tentokrát byly pronajaty dva sály v zimním a letním pavilonu. Menší byl pro učební pomůcky, větší pro techniku a domácí stroje. Také reklamě věnoval Náprstek více pozornosti. Součástí expozice byla i restaurace. Na mostě před vchodem na ostrov visel plakát nevídaných rozměrů (první billboard v Praze). Město bylo polepeno červeno bílými letáky. Noviny přinášely pravidelné statistiky o návštěvnosti. Zájem o vystavování byl natolik velký, že ještě po zahájení byla expozice doplňována. Příjem musel být nakonec ukončen z důvodů tisku aktuálního katalogu.³⁵ Celkem bylo vystaveno 4.019 exponátů od 52 soukromníků a spolků, a to i zahraničních.³⁶ Důležité je, že mezi vystavovateli již byly české firmy, které kopírovaly výrobky dovezené z Londýna. Česká veřejnost byla exponáty opět nadšena. Byly organizovány exkurze, i s výkladem pro školní dítky. Důležité bylo, že mnohé české výrobky si návštěvníci mohli na místě objednat. Tuto druhou výstavu shlédlo 16 tisíc návštěvníků. Myšlenka zřízení průmyslového muzea tak byla veřejností naprosto přijata.

Jakkoliv se podařilo získat zájem veřejnosti, nepodařilo se získat zájem úřadů. Po skončení výstavy byly předměty uloženy opět ve skladu domu U Halánků. Národ se věnoval sbírce na stavbu Národního divadla. Jakkoliv se zdá, že myšlenka průmyslového muzea usnula, dary přibývaly a plnily sklady. Prozatímní vedení nepovoleného spolku se scházelo nepravidelně. Náprstek byl opět pod zesíleným policejním dohledem, nicméně myšlenka průmyslového

muzea se občas v novinách objevila, především v souvislosti s Průmyslovou jednotou.

V září roku 1864 přišlo z Vídně očekávané rozhodnutí. Nebylo ani schvalující ani zakazující. Doporučilo ponechat konečné rozhodnutí na zemském místodržitelství. To sdělilo policejnímu ředitelství, že je nakloněno ustavení spolku povolit, ale za předpokladu přeformulování stanov. Prozatímní předseda František Ladislav Rieger stanovy přeformuloval. Nové stanovy byly dne 12. prosince 1864 prostřednictvím policejního ředitelství zaslány zemskému místodržitelství. To si během následujícího roku několikrát vyžádalo drobné úpravy, ale tím veškeré jednání skončilo. Spolek založen nebyl. Myšlenka průmyslového muzea zůstávala jen v myslích a srdcích Náprstkových přátel.

V roce 1865 byl pod Náprstkovou patronací založen první ženský vzdělávací spolek, Americký klub dam, jehož činnosti Vojta Náprstek věnoval veškerou svou energii.³⁷ S přibývajícími léty mu bylo stále více jasné, že pokud v Praze bude otevřeno průmyslové muzeum, bude to muset být soukromá instituce. K realizaci mu zatím chyběly finanční prostředky. Vojta Náprstek byl totiž stále závislý na apanáži své matky, která až

Obr. 5: Druhá průmyslová výstava na Střeleckém ostrově.

35 Katalog druhé výstavy průmyslové a školní na Střeleckém ostrově. Praha: Nákladem průmyslové výstavy, 1863.

36 Češi z Milwaukee, Detroitu, Racine, St. Louis, Chicaga a Brém.

37 SECKÁ Milena. Americký klub dam. Krůček k ženské vzdělanosti. Praha: Národní muzeum, 2012.

do své smrti oficiálně vedla vinopalnic-
kou živnost. O touze svého syna založit
v Praze muzeum věděla. Vojta Náprstek
ji několikrát požádal o poskytnutí pro-
středků i prostor, ale matka dala vždy
přednost požadavkům staršího syna
Ferdinanda, kterému koupila Černý
pivovar na Karlově náměstí.

Myšlenka vybudování průmyslového
muzea opět oživila s přípravou světové
výstavy v Paříži v roce 1867, které se
měl Náprstek zúčastnit opět jako repre-
zentant Průmyslové jednoty. Nakonec
pro nemoc své matky cestu oželel. Do
Paříže jelo několik členek Amerického
klubu dam, které přivezly, z jejich pohle-
du, zajímavé exponáty.³⁸

V této době se Vojta Náprstek dál věno-
val Americkému klubu dam. Pořádal
přednášky, budoval knihovnu, byl činný
v mnoha spolcích. Technický pokrok
však šel rychle kupředu a předměty
uložené ve skladech domu U Halánků
již dávno nebyly novinkami. K nim
ovšem přibývaly dary etnografické po-
vahy od zahraničních Čechů i cestovate-
lů. Vojta Náprstek uvažoval, že pokud
někdy muzeum otevře, budou artefakty
domorodých kultur představovat jiný
vývojový stupeň londýnských novinek.

Vývoj Náprstkových představ o složení
muzea je dnes dobře vidět na různých
souplech, co bude jednou průmyslové
muzeum sbírat a vystavovat. První nástin
byl součástí *Návrhu stanov pro spolek prů-
myslového Musea českého*, který byl vytiš-
těn a podán ke schválení již v roce 1863.
Zde je jmenováno sedm typů sbírek, a to:

- a) přírodniny v postupné přeměně ve
výrobky průmyslové
- b) skutečné stroje jakož i modely strojů
- c) modely a obrazy staveb s ohledem na rozlič-
né živnosti a na užitek a pohodlí
v domácnosti

- d) nové a vzorné nářadí i stroje pro domácí
hospodářství
- e) výrobky průmyslu, zvláště domácího
- f) modely, ornamenty a obrazy k ušlechťení
krasochuti průmyslových dělníků
- g) učební prostředky pro elementární, střed-
ní i průmyslové školy

I když stanovy nikdy schváleny nebyly,
přehled typů sbírkových předmětů se
dál upřesňoval a specializoval. Přede-
vším se začal objevovat umělecký prů-
mysl, kam Náprstek zařazoval zvláště
předměty z Číny a Japonska, ze zemí,
které toužil navštívit. Kdykoliv se mu
naskytla příležitost, vždy předměty
z Orientu kupoval nebo získával. Je zají-
mavé, že i na jeho druhé průmyslové
výstavě v roce 1863 byly tyto předměty
zastoupeny.³⁹

V roce 1872 se zdálo, že Vojtova matka
ustoupí synovu nátlaku a povolí staveb-
ní úpravy na dvoře domu U Halánků
pro chystané průmyslové muzeum. Dne
14. června 1872 ji Vojta Náprstek navští-
vil na letním bytě v Krči. Večer si do
deníku zapsal: *Osud průmysl. Musea se
rozhodnul, má se začít hned s definitivní
stavbou! Sláva matce!* Ovšem již 8. čer-
vence 1872 euforie opadla: *Matka tomu
nechce rozumět... Ve snu vyhrálo Průmysl.
Mus. velký los, když se ale zbudilo poznalo,
že se chybělo o 1 oko.*⁴⁰ Matka si svůj sou-
hlas rozmyslela a tak to zůstalo až do
její smrti. Jediným ústupkem bylo
poskytnutí jedné vhodné místnosti jako
skladu: *V roce 1872 nechala prozatím upra-
vit paní Anna Náprstková jednu místnost
v domě u Halánků pro předměty za ten čas
buď darované neb zakoupené, by se mohly
urovnat; neb v ten čas nebylo možno myslet
na stavbu budovy pro České Průmyslové
Museum pro jiné potřeby, které závod pivo-
varnický vyžadoval.*⁴¹

38 Např. krabici na klobouky
či košíčky.

39 Firma V. J. Löschner (dvorní
obchodník v ozdobném zboží
a lampách, 553 velké staroměst-
ské náměstí) vystavovala více jak
60 čínských předmětů. Byly to
především různé nádoby, talíře,
tácy, krabičky, vějíře, košíky, hli-
něné figurky aj. Navíc firma
František Vsetečka (lékárník, 551
Velké Staroměstské náměstí)
vystavovala různé druhy
čínského čaje.

40 Deník Vojty Náprstka 1872.
Archiv Vojty Náprstka 2.20.

41 NÁPRSTKOVÁ, Josefa. Vznik
Českého průmyslového muzea.
Rukopis, 6 s. Archiv Vojty
Náprstka 54.

Nashromážděné předměty vyžadovaly změnu představ o typech sbírkových předmětů. Proto Vojta Náprstek zkonci-
poval a vydal tiskem *Návrh, jak by se mohly sbírky pořádati*, který již obsahuje 20 různých oddílů. Zastoupeny byly:

- I. *Hornictví a hutnictví*
- II. *Průmysl lučební*
- III. *Potraviny, lahůdky a jiné požitky, pokud se čítají k výrobkům průmyslovým*
- IV. *Tkaniva a jich zpracování; oblek*
- V. *Kůže a kaučuk a výrobky z nich*
- VI. *Výrobky kovové*
- VII. *Výrobky dřevěné*
- VIII. *Výrobky z kamene, hlíny a skla*
- IX. *Zboží drobné (1. Výrobky z pěnky, rohoviny, kosti slonové a kostí, perleti, kostice atp. 2. Hračky. 3. Zboží ozdobné z kůže, bronzu a lakované. 4. Hůlky, biče, deštníky a slunečníky)*
- X. *Strojnictví*
- XI. *Stroje na tekutiny a plyny*
- XII. *Průmysl papírnický*
- XIII. *Umění grafická všeho druhu*
- XIV. *Nástroje hudební*
- XV. *Náradí a náčiní plavecké všeho druhu*
- XVI. *Domácí hospodářství*
- XVII. *Průmysl v domácnosti*
- XVIII. *Civilní inženýrství*
- XIX. *Cestování*
- XX. *Školství nižší a průmyslové*

V roce 1873 se konala světová výstava ve Vídni. V září se jí účastnil také Vojta Náprstek. Kromě výstavy a nákupů, navštívil mnoho krajanů i sociálních a vzdělávacích institucí. Z obavy o matčino zdraví se ve Vídni zdržel pouze tři neděle. Brzy po jeho návratu, dne

19. října 1873, Anna Fingerhutová ve věku 85 let umírá.

Smrtí Anny Fingerhutové nabyla účinnosti její poslední vůle. Ve třetím paragrafu rozsáhlého dokumentu se praví: *Co se týká mého domu č. 1072-II v Praze tak nazvaného „u černého orla“, ukládám svému hlavnímu dědici Vojtěchu povinnost, tento dům věnovati průmyslovému museu v Praze, které a jaké on v Praze zaříditi si předsevzal a při jeho zařizení a dalším vedení on se zúčastní a dokládám, že při zařizení tohoto průmyslového musea můj syn Vojtěch právo míti má, ustanovit pravidla a způsob, dle kterého se s tímto domem ve prospěch řečeného musea naložiti a kdo po jeho smrti správu a dozorství nad tímto museum věsti má; vyhrazuji svému synu Vojtěchu ale také dále právo, aby on pro případ, že by se mu při zařizení tohoto musea v jakém koliv ohledu překážky kladly, a on následkem toho upustil od úmyslu, takového museum zaříditi, určil a ustanovil, co s tímto domem státi se má.*⁴² Tato formulace dala právní, ale především majetkový (hodnota více jak 150 000 zl) podklad k realizaci snu Vojty Náprstka. Ten také vydal tiskem matčinu fotografii, která byla dodatečně upravena vložení plánů muzea, s popisem „Založeno od ANNY NÁPRSTKOVÉ L. P. 1873“, do pravé ruky. I na zadní straně fotografie byla Anna Náprstková uvedena jako zakladatelka muzea. Podobně byla Anna Náprstková uváděna i na vizitkách a dalších Náprstkem vy-

Obr. 6: Nerealizovaný návrh architekta Tesaře na stavbu Českého průmyslového muzea na Betlémském plácku z roku 1876, který předpokládal zboření domu U Halánků.

⁴² *Poslední vůle Anny Fingerhutové ze dne 11. května 1872.*

Obr. 7: Fotografie Anny Náprstkové s plánem budoucího Českého průmyslového muzea v ruce, doplněným popisem „Založeno od ANNY NÁPRSTKOVÉ L. P. 1873“.

dávaných materiálech. Podstatné je, že roku 1873 byla zavedena i první inventární kniha, do které byly postupně zapisovány všechny získávané muzejní exponáty.⁴³

Na jaře roku 1874 stavební komise zaměřila plochu nové muzejní budovy a začala úřední jednání o povolání stavby. Byla to záležitost na léta, ale Vojta chtěl nashromážděné předměty

vystavit co nejdříve. Jako nejvhodnější termín byl stanoven svátek sv. Jana Nepomuckého, kdy se do Prahy stahovaly tisíce poutníků. A tak se dne 16. května 1874 veřejnosti poprvé představily sbírky Českého průmyslového muzea. Byly zatím ve velmi skromných třech náhradních prostorách, které byly podle převážujícího původu předmětů nazvány Amerika, Afrika a Čína a Japan. *Předměty pro ústav ten stále přibývalo buď darováním neb zakoupením, tak že když v roce 1873 paní Anna Náprstková zemřela, použili se místnosti, které stará paní obývala též pro sbírky Českého Průmyslového Musea, při tom se hned pamatovalo i jiné místnosti tak upravit, aby se mohli v těchto další přebývajících předměty ukládat.*⁴⁴ Kromě soukromých prostor bývalé majitelky vinopalny, kde byly předměty převážně z Orientu (Čína a Japan), to bylo podzemní skladiště se strojky zakoupenými v Londýně a darovanými Čechoameričany (nazvané Amerika). Dary Dr. Emila Holuba a dalších cestovatelů byly uloženy v podstřeší (Afrika). Pro velký zájem Náprstek otevřel své muzeum i na svátek sv. Václava (28. září 1874). Otevření

pro veřejnost se tak ustálilo na termínech dvou největších pražských poutí. Sbírkové byly otevřeny po tři dny. Návštěvnost přesahovala pět tisíc osob. Náprstek sice stanovil vstupné, ale získaný finanční obnos vždy předával magistrátu, aby byl věnován na chudé studenty. Veškerý provoz tak plně hradil majitel. Postupem let se počet výstavních místností rozrůstal, tak jak přibývalo exponátů. V roce 1883 bylo již místností pět, později až třináct.⁴⁵

V roce 1878 vydal Vojta Náprstek tiskem brožurku *Rozvrh sbírek Průmyslového Musea českého, kteréž založila Anna Náprstková, občanka pražská roku 1873*⁴⁶. V tomto rozvrhu Náprstek velmi podrobně rozepisuje stanovených dvacet okruhů sbírkových předmětů, které se od původní koncepce nepatrně liší. Je znát jeho větší příklon k estetickému či uměleckému hledisku:

- A. Stroje a přístroje
- B. Kovy v průmyslu
- C. Minerály v průmyslu
- D. Výrobky hliněné
- E. Sklářství
- F. Dříví v průmyslu
- J. Tkaniva a jich zpracování
- H. Látky živočišné
- K. Papírnictví
- L. Zboží drobné
- M. Průmysl lučební
- N. Potraviny, hmoty požitkové a lahůdky
- O. Průmysl domácí a národní
- P. Domácí hospodářství
- R. Stavitelství a inženýrství
- S. Užití impoderábilí v průmyslu
- T. Umění grafická

⁴³ Inventární knihy, označené jako Inventární katalog, které zahrnují muzejní přírůstky za života Vojty Náprstka (1873–1894) jsou celkem tři.

⁴⁴ NÁPRSTKOVÁ, Josefa. Vznik Českého průmyslového muzea. Rukopis, 6 s. Archiv Vojty Náprstka 54.

⁴⁵ Počet výstavních sálů byl vytištěn na vstupenkách do muzea.

⁴⁶ *Rozvrh sbírek Průmyslového Musea českého. Praha: České průmyslové museum, 1878.*

U. Obchod

V. Školství

Z. Průmysl umělecký

Tyto soupisy, které byly i s menšími obměnami otiskovány v novinách, však byly pouze ideálem, ke kterému veškerý sběr a nákup exponátů směřoval. Předpokládalo se, že takovýto přehled najdou návštěvníci až v nové budově, která zatím existovala jen v plánech. Její výstavbě bránil částečně dům, který měl být stržen, ale majitel s úředním nařízením nesouhlasil. Odvolával se k soudu a Náprstek získal svolení ke stavbě až po mnoha letech a jednáních. Ačkoliv byl základní kámen k nové muzejní budově položen v roce 1876, vzhledem k soudní při, začala stavba až v roce 1885. O rok později, v roce 1886, byla dokončena. Trvalo ještě několik let, než budova muzea vstoupila a mohly být do ní nastěhovány všechny sbírky. Zatím se v ní konaly spíše krátkodobé výstavy, s výjimkou výstavy „Velryba“,⁴⁷ ale to je již jiná historie.⁴⁸

Prameny:

Deník Vojty Náprstka z roku 1845

Deníky Vojty Náprstka 1862–1869.

NÁPRSTKOVÁ, Josefa. *Vznik Českého průmyslového muzea.* Rukopis, 6 s. Archiv Vojty Náprstka 54.

NÁPRSTKOVÁ, Josefa. *Zápisky 1890–1894.* Rukopis, 107 s. Archiv Vojty Náprstka 67.13.

Poslední vůle Anny Fingerhutové ze dne 11. května 1872.

Výstřižkové knihy.

ZEYER, Julius. *Kostrá deníku Vojty Náprstka.* Rkp., s. 156. Archiv Vojty Náprstka 24.

Literatura:

Češkám! *Národní listy.* 27. 1. 1863.

Katalog druhé výstavy průmyslové a školní na střeleckém ostrově. Praha 1863.

KODYM, Stanislav. *Dům U Halánků, Vzpomínky na Vojtu Náprstka.* Praha: Československý spisovatel, 1955.

KREJČÍ, Jan. *Cesta po Německu, Švýcarsku, Francii, Anglii a Belgii roku 1862.* Praha: Tiskem a nákladem dra Edv. Grégra, 1865.

MAJER, Jiří. *Počátky musea Vojty Náprstka. Sborník Národního musea v Praze, sv. X-A Historický č. 3.* Praha 1856, s. 107–159.

NÁPRSTEK, Vojta. *Armenština. Česká wčela, roč. 1847, č. 15, s. 59.*

*Památník třicetileté činnosti bývalého Amerického klubu dam v Praze (1865–1895), jež založil Vojta Náprstek (*17/4 1826, †2/9 1894) : k památce jeho 70. narozenin.* Praha: Americký klub českých dam v Praze, 1896.

Rozvrh sbírek Průmyslového Musea českého. Praha: České průmyslové museum, 1878.

SECKÁ Milena. *Americký klub dam. Krůček k ženské vzdělanosti.* Praha: Národní muzeum, 2012.

SECKÁ, Milena. *Vojta Náprstek. Vlastenec, sběratel, mecenáš.* Praha: Vyšehrad, Národní muzeum, 2011.

ŠOLLE, Zdeněk. *Americký pobyt Vojty Náprstka. Sborník Národního musea v Praze, řada C, sv. XXVIII (1983), č. 3, s. 97–171.*

ŠOLLE, Zdeněk. *Vojta Náprstek a jeho doba.* Praha: Felis 1994.

Reprofoto: Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur.

47 SECKÁ, Milena. *Vojta Náprstek. Vlastenec, sběratel, mecenáš.* Praha: Vyšehrad, Národní muzeum, 2011, s. 209.

48 Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2013/34, 0002327)